

Poznań, 28 sierpnia 2023 r.

dr hab. Marcin Rachwał, prof. UAM
Wydział Nauk Politycznych i Dziennikarstwa
UAM w Poznaniu

Recenzja rozprawy doktorskiej

Pani mgr Martyny Rajek-Kwiatek pt. *Kształtowanie przestrzeni publicznej jako wymiar polityki miejskiej. Studium przypadku Bydgoszczy*, Bydgoszcz 2023, ss. 430

przygotowanej pod kierunkiem dra hab. Artura Laski, prof. UKW

oraz promotorki pomocniczej dr Aliny Kaszkur

na Wydziale Nauk o Polityce i Administracji

Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

1. Uwagi wprowadzające

Niniejsza recenzja została sporządzona w związku z uchwałą Rady Dziedziny Nauk Społecznych Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy z dnia 4 lipca 2023 r., zgodnie z którą powołano mnie na recenzenta pracy doktorskiej z nauk o polityce i administracji autorstwa Pani mgr Martyny Rajek-Kwiatek pt. *Kształtowanie przestrzeni publicznej jako wymiar polityki miejskiej. Studium przypadku Bydgoszczy*.

Przygotowując niniejszą recenzję dążyłem przede wszystkim do udzielenia odpowiedzi na następujące pytania: a) Czy przedmiotem rozprawy doktorskiej jest oryginalne rozwiązanie problemu naukowego? b) Czy rozprawa doktorska prezentuje umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej przez Kandydatkę? c) Czy rozprawa doktorska prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną Kandydatki w dyscyplinie nauki o polityce i administracji?

2. Ogólna charakterystyka i struktura rozprawy doktorskiej

Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska składa się z pięciu rozdziałów podzielonych na podrozdziały, wstępu, zakończenia, bibliografii, spisów (map, rysunków, tabel, wykresów) i trzech załączników (kwestionariusz ankiety skierowany do mieszkańców Bydgoszczy, kwestionariusz ankiety skierowany do przedstawicieli środowisk miejskich, scenariusz wywiadu z przedstawicielami decydentów miejskich). Łącznie praca liczy 430 stron.

Wstęp liczący 12 stron zawiera następujące elementy określające założenia badawcze: definicja miasta, motywacja do zajęcia się tematem rozprawy doktorskiej, istota demokracji deliberacyjnej w kontekście uspołecznienia procesu kształtowania przestrzeni miejskich, idea

„prawa do miasta”, stan badań w Polsce w podjętym zakresie przedmiotowym, cel badań, przedmiot badań, problem badawczy, cztery pytania badawcze (szczegółowe), pięć hipotez, metody i techniki badawcze, opis struktury pracy. Tym samym konstrukcja wstępu wpisuje się w ujęcie klasyczne, czytelnik odnajdzie tu założenia metodologiczne określające przeprowadzony proces badawczy. Analizowaną część pracy oceniam pozytywnie, została ona napisana z zachowaniem precyzji stosowanego języka, w sposób świadczący o dużej znajomości podjętego problemu badawczego. W tym miejscu chciałbym jednak dodać, iż z uwagi na tytuł rozprawy doktorskiej spodziewałem się szerszego odniesienia we wstępie do możliwych ujęć definicyjnych polityki miejskiej, niemniej jednak sama istota tejże polityki została syntetycznie wyjaśniona, tym samym sformułowana uwaga ma jedynie poboczny charakter. Pozostając jeszcze na moment w obszarze uwag natury ogólnej chciałbym podkreślić, że we wstępie Autorka mogła również krótko uzasadnić, dlaczego wybrała Bydgoszcz jako miasto do badań empirycznych. Krótkie przybliżenie informacji na temat Bydgoszczy także mogło się znaleźć w tej części pracy. Jak jednak wspominałem wcześniej, wyartykułowane uwagi w żaden sposób nie wpływają na ogólnie pozytywną ocenę wstępu do rozprawy doktorskiej.

Przyjęty układ pracy jest prawidłowy, narracja jest prowadzona od zagadnień natury ogólnej do kwestii szczegółowych. Pierwsze trzy rozdziały mają charakter teoretyczno-koncepcyjny, wprowadzający do rozważań empirycznych podjętych w czwartym i piątym rozdziale (dwie ostatnie części recenzowanej rozprawy doktorskiej dotyczą polityki miejskiej Bydgoszczy). Przyjęcie takiej struktury pozwoliło na jasne i klarowne rozwinięcie problemu badawczego, jego szczegółowe omówienie i rozważanie.

Przedmiotem rozdziału I jest wieloaspektowe ujęcie polityki miejskiej, natomiast kolejna część rozprawy dotyczy rozwoju i struktury przestrzennej miast. Tym samym są to kluczowe dla dalszych rozważań rozdziały, w których analizie zostały poddane pojęcia występujące w tytule recenzowanej rozprawy doktorskiej (polityka miejska, przestrzeń publiczna). Rozdział III został poświęcony na omówienie – z perspektywy polskiej – zagadnienia implementacji polityki miejskiej w zakresie kreowania przestrzeni. Początek tej części dysertacji stanowią uwagi dotyczące narzędzi polityki miejskiej, po czym Autorka przeszła do kwestii form uczestnictwa obywateli w kształtowaniu przestrzeni miejskiej (uwzględniając tradycyjne formy partycypacji społecznej, jak również innowacje wprowadzane w ostatnich latach). Końcowa część rozdziału III to prezentacja wybranych wyzwań dla polityki miejskiej związanych z wybuchem pandemii COVID-19. W ten sposób Autorka uwzględniła szybko zmieniające się uwarunkowania funkcjonowania miast, słusznie podkreślając, iż

„wypracowany dotychczas porządek miejski, obrany kierunek rozwoju, a więc także przebieg odnowy i doskonalenia miast, zostały całkowicie zdeorganizowane w wyniku wybuchu pandemii COVID-19” (s. 212). Uwzględniając moment prowadzenia badań (w czasie pandemii) sformułowane uwagi mają charakter ogólny i z pewnością badania w tym obszarze będą kontynuowane przez naukowców zajmujących się polityką miejską. Autorka w ostatnim zdaniu analizowanej części dysertacji sformułowała również prognozę, którą warto w tym miejscu przytoczyć. „Pandemia niewątpliwie więc przyczyni się do szczegółowego uaktualnienia polityk miejskich, w tym przede wszystkim – wzmocnienia samorządności i wspólnotowości jako najważniejszego elementu umacniania odporności miast” (s. 216). W pełni zgadzając się z Autorką, iż taki kierunek zmian byłby wskazany, warto dodać, że wzmocnienie samorządności jest uzależnione od działania wielu aktorów politycznych i społecznych, którzy nie zawsze są zainteresowani takim rozwiązaniem.

Rozdział IV pt. *Polityka miejska a paradygmat rozwoju Bydgoszczy – zarys problematyki* został podzielony na trzy podrozdziały: Bydgoszcz – deskrypcja miasta, perspektywa rozwoju miasta, realizacja polityki miejskiej w zakresie kształtowania przestrzeni. Tym samym jest to wieloaspektowe odniesienie się do aktualnej sytuacji i perspektyw rozwoju Bydgoszczy. Ostatni, piąty i jednocześnie najbardziej obszerny rozdział ma charakter badawczy i dotyczy uwarunkowań polityki miejskiej Bydgoszczy.

Podsumowując, treść dysertacji w pełni odpowiada tematowi określone w tytule, kolejność rozdziałów jest prawidłowa, podział materiału nie budzi wątpliwości, występujące różnice w objętości poszczególnych rozdziałów są w pełni uzasadnione i mieszczą się w dopuszczalnych granicach. Tym samym strukturę recenzowanej rozprawy doktorskiej oceniam pozytywnie.

3. Ocena wyboru tematu rozprawy doktorskiej

Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska została zatytułowana w następujący sposób: *Kształtowanie przestrzeni publicznej jako wymiar polityki miejskiej. Studium przypadku Bydgoszczy*. Tym samym tytuł wskazuje, iż Kandydatka ujęła problematykę kształtowania przestrzeni publicznej Bydgoszczy jako jeden z wymiarów polityki miejskiej.

Autorka na samym początku wstępu wyartykułowała kluczowe uwagi dotyczące istoty miast, ich rozwoju i polityki miejskiej, także w zakresie kształtowania miejskiej przestrzeni publicznej. W dalszej kolejności odnajdziemy fragment uzasadniający wybór tematu recenzowanej dysertacji. Już z 13. przypisu dowiadujemy się, iż zainteresowania Kandydatki problematyką kształtowania przestrzeni miejskich sięgają okresu Jej studiów licencjackich i

magisterskich. Z kolei na s. 9 *expressis verbis* została przedstawiona motywacja do wyboru tematu recenzowanej rozprawy doktorskiej. „Oprócz aktualności oraz znaczenia badań problematyki miejskiej, jak też zainteresowań naukowych autorki, należy także podkreślić, że wybór takiego tematu oraz zaproponowany sposób prezentacji wyników badań znajduje co najmniej trojkie uzasadnienie. Po pierwsze praca wypełnia istotną lukę w badaniach nad polityką i administracją. Po drugie aktualizuje i uzupełnia opracowania poświęcone kształtowaniu miejskich przestrzeni publicznych. Po trzecie zaś stanowi jedyne opracowanie dotyczące bydgoskiej polityki miejskiej w zakresie kształtowania przestrzeni publicznej”.

Podjęty temat ma wymiar interdyscyplinarny, co Autorka odnotowała w dalszej części wstępu przywołując kwestię stanu badań w zakresie kształtowania miejskiej przestrzeni publicznej. „Większość opracowań dotyczących przestrzeni miejskich i uwarunkowań jej prawidłowego kształtowania to prace z zakresu socjologii, ekonomii społecznej, geografii i urbanistyki” (s. 9). Jak Kandydatka słusznie dodała, „literatura dotycząca zagadnień polityki miejskiej w Polsce w zakresie nauk o polityce, w danej chwili jest dość ograniczona” (s. 9). Zgadając się z tak sformułowaną diagnozą warto dodać, iż obecnie poprawna nazwa dyscypliny naukowej to *nauki o polityce i administracji*. Ponadto użyte sformułowanie „w danej chwili jest dość ograniczona” jest mało precyzyjne.

Biorąc pod uwagę zacytowaną motywację, stan badań w podjętym zakresie przedmiotowym z zakresu nauki o polityce i administracji, jak również dzieląc argumentację Kandydatki o potrzebie prowadzenia dociekań naukowych w obszarze kształtowania przestrzeni publicznej miast w Polsce, wybór tematu recenzowanej rozprawy doktorskiej oceniam pozytywnie. Dysertacja została osadzona w perspektywie charakterystycznej dla nauki o polityce i administracji, stanowi ona istotne rozwinięcie istniejącego stanu badań, tym samym świadcząc o oryginalności podjętego zagadnienia badawczego.

4. Ocena założeń metodologicznych rozprawy doktorskiej

Ocena warstwy metodologicznej jest bardzo istotna w wielu kontekstach, m.in. w odniesieniu do holistycznej oceny dysertacji, jak również w zakresie rozważania umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej przez Kandydatkę.

Przedmiotem badań w recenzowanej rozprawie doktorskiej „jest analiza relacji, jakie istnieją pomiędzy kształtowaniem przestrzeni współczesnych miast a szeroko rozumianą polityką miejską”. Celem dysertacji było „wskazanie efektywnego sposobu realizacji polityki miejskiej, który w głównej mierze uwzględni najpilniejsze potrzeby i oczekiwania wszystkich

mieszkańców, a zarazem przyczyni się do polepszenia jakości przestrzeni miejskich i poprawy ich struktur funkcjonalno-przestrzennych” (s. 10).

Tak określone przedmiot i cel rozprawy stanowią punkt wyjścia do sformułowania kolejnych założeń metodologicznych. Dookreślając w dalszym fragmencie wstępu założenia wyjściowe Autorka wyartykułowała problem badawczy, którym jest „sposób implementacji polityki miejskiej w celu pomyślnego kształtowania przestrzeni publicznych z uwzględnieniem bliskiej współpracy, dialogu i kompromisu pomiędzy różnymi grupami użytkowników przestrzeni” (s. 10). Zapowiadając wskazanie integralnych elementów polityki miejskiej będących katalogiem zasad skutecznego współzrządzenia miastem, Autorka podkreśliła, iż posłużą one do weryfikacji standardów bydgoskiej polityki miejskiej.

Sformułowany problem badawczy ma charakter ogólny i co do zasady jego konstrukcja jest prawidłowa. Zastosowany język jest precyzyjny, jasno oddający intencje Kandydatki odnośnie do ukierunkowania procesu badawczego, aczkolwiek byłbym zwolennikiem użycia bardziej precyzyjnego sformułowania niż termin „pomyślnego”.

Problem badawczy to bardzo istotny element dociekań naukowych, gdyż warunkuje kolejne etapy procesu badawczego. W celu jego skonkretyzowania Autorka wyodrębniła cztery pytania badawcze (szczegółowe):

1. Jaki paradygmat odnowy miast stał się obecnie dominującym modelem ich rozwoju?
2. Czy założenia polskiej polityki miejskiej w zakresie kształtowania przestrzeni publicznej podlegają implementacji?
3. Czy obecna struktura społeczno-przestrzenna polskich aglomeracji świadczy o degradacji i dewitalizacji miejskiej przestrzeni publicznej?
4. W jakim stopniu w implementacji polskiej polityki miejskiej w zakresie kształtowania przestrzeni uwzględnia się zasady koncepcji zarządzania publicznego *Governance*?

W kontekście oceny pytań badawczych należy zaznaczyć, iż co do zasady ich konstrukcja jest prawidłowa, niemniej jednak miałbym dwie sugestie w tym zakresie. W treści pytania numer jeden dodałbym zakres terytorialny, aby jednoznacznie wskazać o jakich miastach jest mowa – czy chodzi o miasta w ogóle, na świecie czy w Europie, czy miasta położone w Polsce? Po drugie, sugerowałbym krótkie dookreślenie, jak Autorka rozumie, definiuje i ujmuje istotę aglomeracji, co jest istotne w odniesieniu do pytania szczegółowego numer trzy. W treści pozostałych pytań badawczych występują dwa terminy, tj. „miasto” i „polska polityka miejska”, natomiast we wskazanym pytaniu pojawia się termin „aglomeracja”. Czy według Kandydatki miasto i aglomeracja to synonimy, czy zakres znaczeniowy jest różny?

Warto byłoby wskazać kwestię dookreślić, gdyż stosowana siatka terminologiczna powinna być precyzyjna i jednoznaczna.

W dalszej kolejności Autorka sformułowała pięć hipotez, które dotyczą warstwy empirycznej recenzowanej rozprawy doktorskiej, a zatem punktem odniesienia jest Bydgoszcz (z samego tytułu już wynika, iż Kandydatka zastosowała studium przypadku). Przyjęte podejście, zgodnie z którym do warstwy teoretyczno-koncepcyjnej sformułowano pytania badawcze, natomiast w zakresie warstwy empirycznej sformułowano hipotezy w mojej ocenie jest jak najbardziej prawidłowym rozwiązaniem metodologicznym. Hipotezy przyjęte przez Kandydatkę brzmią następująco:

1. Obrany kierunek rozwoju miasta, jak i intensyfikacja podejmowanych w mieście działań naprawczych zapewne nie odpowiadają na fundamentalne problemy i wyzwania rozwojowe Bydgoszczy w zakresie kształtowania przestrzeni.
2. Stan bydgoskiej przestrzeni miejskiej i panujące w niej warunki życia przypuszczalnie nie odzwierciedlają najpilniejszych potrzeb i oczekiwań mieszkańców.
3. Stadium rzeczywistego uczestnictwa mieszkańców w procesie kształtowania przestrzeni i realnej współpracy rządzących z przedstawicielami różnych środowisk miejskich prawdopodobnie świadczą o fasadowości partycypacji społecznej w realiach bydgoskich.
4. Poziom poczucia sprawstwa i podmiotowości bydgoszczan może stanowić istotną barierę ograniczającą skuteczne wdrażanie narzędzi i metod partycypacyjnych.
5. Działania implementacyjne decydentów i efekty współrzędzenia domniemanie stanowią o dysfunkcji bydgoskiej polityki miejskiej w zakresie kształtowania przestrzeni.

Weryfikacja hipotez została przeprowadzona z wykorzystaniem metod mieszanych, tj. badań ilościowych i jakościowych (triangulacja metodologiczna). W sumie Kandydatka przeprowadziła trzy badania: a) wśród mieszkańców Bydgoszczy (badanie ilościowe z zastosowaniem techniki kwestionariusza ankiety), b) z przedstawicielami pięciu środowisk miejskich (badanie jakościowe), c) z decydentami miejskimi (badanie jakościowe). Założeniem „było zbadanie poziomu poczucia podmiotowości politycznej bydgoszczan oraz deklarowanego poziomu udziału społeczności miejskich i innych podmiotów politycznych w procesach decyzyjnych” (s. 275). Odnosząc się z kolei do zastosowanych metod badawczych Kandydatka wskazała na: a) metodę analizy i krytyki piśmiennictwa (źródła), b) metodę analizy danych zastanych, c) metodę komparatystyczną, d) metodę analizy systemowej, e) studium przypadku.

Zastosowane techniki i metody badawcze zostały prawidłowo dobrane w kontekście odniesienia się do wcześniej wyartykułowanych założeń metodologicznych, tj. celu badań, problemu badawczego, pytań badawczych (szczegółowych) i hipotez. Kandydatka przedstawiła szeroką argumentację w obszarze wyboru konkretnych technik badawczych, we wstępie i treści rozdziału V odnajdziemy szczegółowe uzasadnienie w tym zakresie przedmiotowym, jak również obszerny opis zastosowanych narzędzi badawczych. Objęta pierwszym badaniem grupa mieszkańców „została dobrana kwotowo ze względu na wiek, płeć i poziom wykształcenia – adekwatnie do ówczesnej struktury demograficzno-ludnościowej Bydgoszczy” (s. 276). Autorka rozumie słabości metody doboru kwotowego (s. 277), aczkolwiek w mojej ocenie przyjęte podczas badań podejście jest właściwe. Sposób przeprowadzenia drugiego i trzeciego badania również oceniam pozytywnie. Kwestią dyskusyjną jest obszerność narzędzi badawczych (w szczególności kwestionariusza ankiety skierowanego do mieszkańców Bydgoszczy), niemniej jednak podzielam w tym zakresie argumentację Kandydatki zamieszczoną w dysertacji (s. 280). W tym miejscu należy dodać, iż o ile w rozprawie znajdziemy szerokie odniesienie do technik badawczych, o tyle kwestia metod badawczych została potraktowana syntetycznie. W moim przekonaniu warto było uzupełnić opis o kilka dodatkowych informacji uszczegóławiających, podczas jakich etapów badań znalazły zastosowanie konkretne metody badawcze (wskazana kwestia została zaprezentowana tylko częściowo). Przedmiotowa uwaga w żaden sposób nie umniejsza jednak pozytywnej oceny dotyczącej metod i technik badawczych.

Podsumowując, ocena założeń metodologicznych rozprawy doktorskiej jest pozytywna. Wyartykułowane drobne uwagi w tej części recenzji w żaden sposób nie umniejszają tak sformułowanej konkluzji. Kandydatka wykazała się świadomością metodologiczną, proces dociekań naukowych jest jednoznacznie ukierunkowany i zrozumiały. We wstępie zostały sformułowane założenia badawcze (m.in. problem badawczy, pytania szczegółowe i hipotezy), w kolejnych rozdziałach zostały one w sposób skrupulatny i rzetelny rozwinięte, aby w zakończeniu odnieść się do wcześniej wyartykułowanych założeń metodologicznych. Całość wieńczy prognoza w zakresie podjętego problemu badawczego.

5. Ocena merytorycznej strony rozprawy doktorskiej

Całościowe spojrzenie na dysertację upoważnia do sformułowania wniosku, iż Kandydatka wykazała się umiejętnością samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Zarówno warstwa teoretyczno-koncepcyjna, jak i warstwa empiryczna pracy świadczą o bardzo dobrze zaplanowanym i zrealizowanym przedsięwzięciu badawczym. Dlatego też w moim

przekonaniu uprawniona jest teza, iż Autorka ma predyspozycje do pracy naukowej (badawczej). W tym miejscu należy dodać, iż rozprawa doktorska prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną Kandydatki w dyscyplinie nauki o polityce i administracji.

Bardzo istotnym aspektem każdej rozprawy doktorskiej jest problem badawczy, którym (jak wskazano wcześniej) w tym przypadku jest „sposób implementacji polityki miejskiej w celu pomyślnego kształtowania przestrzeni publicznych z uwzględnieniem bliskiej współpracy, dialogu i kompromisu pomiędzy różnymi grupami użytkowników przestrzeni”. Zacytowany problem badawczy jest istotny tak z naukowego, jak i społecznego punktu widzenia. Podjęte badania i osiągnięte wyniki są ważne dla przedstawicieli świata nauki, jak również obywateli i wszystkich organów władzy publicznej kreujących politykę miejską w zakresie kształtowania przestrzeni publicznej (konieczność uspołecznienia procesu decyzyjnego w tym zakresie powinna być priorytetem dla organów władzy publicznej).

W związku z powyższym z uznaniem odnoszę się do wyboru problematyki rozprawy doktorskiej. Co więcej, nie tylko wybór obszaru dociekań naukowych oceniam pozytywnie, lecz również sposób jego ujęcia z uwzględnieniem istotnej roli mechanizmów partycypacji społecznej. „To właśnie społeczny wymiar polityki miejskiej i zdolność jej realizacji w praktyce stanowi dziś najbardziej pożądanym, czy też powszechnie wymaganym sposobem zarządzania miastem. Uspołecznienie procesu kształtowania przestrzeni miejskich wynika z konieczności włączenia mieszczan w proces współdecydowania o otaczającej ich rzeczywistości, ale i współodpowiedzialności za przestrzeń, w której żyją. Aktualnie ważności nabrał więc postulat urzeczywistnienia standardów demokracji deliberacyjnej, włączających mieszkańców w proces decydowania o rozwoju przestrzeni miast i społeczności lokalnych” (s. 7). Zacytowane słowa Autorki w pełni aprobuję (o czym zresztą wspomniałem na końcu poprzedniego akapitu), nakreślony kierunek rozwoju polityki miejskiej jest jak najbardziej wskazany (inna sprawa to próba udzielenia odpowiedzi na pytanie, czy wszystkim aktorom politycznym i społecznym zależy na takim właśnie scenariuszu).

Całość pracy jest ciekawa i inspirująca naukowo, w szczególności jednak rozdział V wymagał od Kandydatki bardzo dużo wysiłku i umiejętności w zakresie organizacji badań naukowych. W mojej ocenie do napisania tej części pracy wystarczyłyby badania wśród mieszkańców Bydgoszczy, które same w sobie były pracochłonne i wymagały przeprowadzenia złożonego procesu badawczego. Autorka recenzowanej dysertacji dążyła do wielowymiarowego ukazania sformułowanego problemu badawczego, stąd też podjęła decyzję o przeprowadzeniu dwóch dodatkowych badań wśród aktorów społecznych i politycznych.

Oczywiście takie podejście, tj. triangulacja metodologiczna zasługuje na pełną aprobatę, stanowi to dodatkowy atut podczas formułowania oceny końcowej.

Podsumowując, ocena merytorycznej strony rozprawy doktorskiej jest jednoznacznie pozytywna.

6. Ocena formalnej strony rozprawy doktorskiej

Rozprawa doktorska została napisana poprawną polszczyzną, poszczególne części tekstu są logicznie ze sobą powiązane. Autorka właściwie stosuje styl naukowy, język dysertacji charakteryzuje się precyzją, przyjęta siatka terminologiczna (z małymi wyjątkami) jest właściwie i konsekwentnie stosowana. Elementy graficzne pracy – co do zasady – zostały skonstruowane w sposób prawidłowy, zgodnie z odpowiednimi standardami. Dzięki temu stanowią one właściwe i czytelne uzupełnienie informacji zawartych w tekście podstawowym. Wyjątkiem w tym zakresie jest część map, które nie zawsze są czytelne i trudno z nich odczytać informacje (np. mapy zamieszczone na stronie 131).

W treści dysertacji występują jedynie drobne błędy językowe czy interpunkcyjne, w tym zakresie również widać bardzo dużą staranność Kandydatki. Odnotowane nieścisłości występują m.in. na stronach: 121 (jest – „w wysokości 3 tysiąca osób”, winno być – „w wysokości 3 tysięcy osób”), 369 (jest – spotu, winno być – sportu), 377 (okres czasu – pleonazm), 377 (dwukrotne zastosowanie w jednym zdaniu terminu „dowodzi”).

Zdarza się, iż w odniesieniu do jednostek redakcyjnych aktów normatywnych Autorka używa bardzo pojemnego, lecz mało precyzyjnego terminu „zapis”. Przykładem w tym zakresie może być następujący fragment dysertacji – „(...) tzw. standardy urbanistyczne dla nowo powstających budynków mieszkalnych, realizowanych zgodnie z zapisami tej ustawy” (s. 179). W tym miejscu należy wskazać, iż w treści ustaw występują m.in. artykuły i ustępy, jednakże nigdy nie znajdziemy w nich zapisów. Jak podkreślił prof. Wiesław Skrzydło, „(...) nie należy popularyzować tego terminu wśród czytelników, a szczególnie wśród studentów” („Przegląd Sejmowy” 2006, Nr 1, s. 175).

Przypisy w rozprawie doktorskiej zostały sporządzone prawidłowo, zgodnie z odpowiednimi zasadami występującymi w tym obszarze. Warto zwrócić uwagę na umiejętnie i częste stosowanie przez Autorkę przypisów erudycyjnych. W ten sposób możemy się zapoznać z wieloma informacjami stanowiącymi doprecyzowanie tekstu podstawowego, który tym samym jest zogniskowany na kluczowych elementach rozważanych zagadnień.

Recenzowana rozprawa doktorska powstała w oparciu o szeroką, zróżnicowaną i reprezentatywną bazę źródłową (sama bibliografia liczy 31 stron). Autorka podczas procesu

badawczego posiłkowała się następującymi kategoriami bazy bibliograficznej: a) dokumenty i akty prawne, b) monografie i opracowania, c) artykuły i studia, d) netografia. W bibliografii widoczna jest dominacja netografii – przedmiotowa kategoria obejmuje połowę bibliografii. Wskazana uwaga ma jedynie charakter informacyjny i nie powinna być odczytywana jako uwaga natury krytycznej.

W części *Dokumenty i akty prawne* proponowałbym oddzielne umieszczenie dokumentów i aktów prawnych, same zaś akty prawne umieściłbym w kolejności wynikającej z miejsca w systemie źródeł prawa (np. ustawy przed uchwałami). Ponadto podając miejsce publikacji aktów prawnych zalecałbym uwzględnianie aktualnego stanu w tym zakresie (aktualny Dziennik Ustaw), gdyż nie zawsze ma to miejsce. W mojej ocenie dwukrotne (a nawet trzykrotne) podawanie w bibliografii tej samej ustawy nie ma uzasadnienia (wystarczy podanie właściwych danych publikacyjnych).

Ocena bazy źródłowej recenzowanej rozprawy doktorskiej jest pozytywna. Wyartykułowane w poprzednim akapicie drobne uwagi natury technicznej w żaden sposób nie wpływają na pozytywną ocenę bazy bibliograficznej i mają raczej ukierunkować korekty przed ewentualną publikacją dysertacji w formie monografii (o czym wspominam szerzej w końcowej części recenzji).

Podsumowując, pomimo wyżej wskazanych nielicznych nieścisłości, ocena formalnej strony pracy jest jednoznacznie pozytywna. Podobnie jak w przypadku oceny merytorycznej, także w tym zakresie Kandydatka wykazała się starannością i skrupulatnością podczas prowadzenia dociekań naukowych. Sposób skonstruowania wywodu jest jednoznaczny, zrozumiały, precyzyjny, świadczący o umiejętności pisania tekstów naukowych. Tym samym Autorka wykazała, iż opanowała warsztat prowadzenia pracy naukowej na bardzo dobrym poziomie.

7. Konkluzja

W mojej ocenie całościowa analiza recenzowanej dysertacji upoważnia do sformułowania konkluzji, iż spełnia ona wszystkie kryteria przewidziane przez odpowiednie podstawy prawne. Przechodząc do szczegółowych uwag w tym zakresie chciałbym podkreślić, iż rozprawa doktorska stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego. Rozprawa doktorska prezentuje również umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej przez Kandydatkę. Sposób konceptualizacji i operacjonalizacji pojęć, umiejętne zaplanowanie i przeprowadzenie badań naukowych, świadomość metodologiczna, poprawność merytoryczna i formalna dysertacji to przesłanki, które stanowią w moim przekonaniu jednoznaczną podstawę

do sformułowania takiej tezy. Ponadto należy podkreślić, iż rozprawa doktorska prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną Kandydatki w dyscyplinie nauki o polityce i administracji.

W tym miejscu chciałbym zachęcić Autorkę do opublikowania rozprawy doktorskiej, gdyż jak wskazano w treści recenzji, podjęty problem badawczy jest istotny z naukowego i społecznego punktu widzenia. Biorąc pod uwagę tę przesłankę, jak również inne walory pracy, które zostały szczegółowo omówione w głównej części recenzji, jestem przekonany, iż monografia spotka się z przychylnym przyjęciem i będzie stanowiła bardzo cenne źródło wiedzy na temat polityki miejskiej.

Ocena całokształtu dysertacji stanowi dla mnie również jednoznaczną przesłankę do zgłoszenia wniosku o jej wyróżnienie.

Mając na uwadze wyżej przedstawione uwagi opowiadam się za dopuszczeniem Pani mgr Martyny Rajek-Kwiatek do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

A handwritten signature in blue ink, reading "Marcin Pochwała". The signature is written in a cursive style with a long, sweeping underline.